

بررسی ارتباط میان سرمایه سازمانی، اجتناب از مالیات و ارزش شرکت (شواهدی از بورس اوراق بهادار تهران)

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۱/۲۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۳/۰۴

کد مقاله: ۱۴۸۵۶

خسرو مرادی شهدادی^۱، مریم صادقی^۲

چکیده

این پژوهش با هدف بررسی ارتباط میان سرمایه سازمانی، اجتناب از مالیات و ارزش شرکت (شواهدی از بورس اوراق بهادار تهران) طی سال‌های ۱۳۹۵-۱۳۹۹ مورد بررسی قرار گرفته است. روش پژوهش از نوع همبستگی است. جامعه آماری این پژوهش کلیه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد که به روش حذف سیستماتیک ۱۰۵ شرکت انتخاب شدند. تجزیه و تحلیل به دست آمده از داده‌ها در فرضیه اول نشان می‌دهد که بین سرمایه سازمانی و اجتناب از مالیات ارتباط معناداری وجود دارد. همچنین نتیجه فرضیه دوم حاکی از آن بود که بین سرمایه سازمانی و ارزش شرکت ارتباط معناداری وجود دارد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

واژگان کلیدی: سرمایه سازمانی، اجتناب از مالیات، ارزش شرکت، بورس اوراق بهادار تهران

۱- عضو هیأت علمی، استادیار گروه مدیریت مالی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد قشم (نویسنده مسئول)
shahdadikh@gmail.com

۲- دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت مالی، گروه مدیریت، واحد قشم، دانشگاه آزاد اسلامی، ایران

پژوهش‌های پیشین نشان می‌دهد که سرمایه‌سازمانی محرک اصلی رشد و رقابت در سطح کشور و شرکت است. در سطح کشور، آتکسون و کپو (۲۰۰۵) نشان دادند که سرمایه‌سازمانی بیش از ۴۰٪ از جریان نقدی تولید شده توسط همه دارایی‌های نامشهود در حساب‌های درآمد ملی و محصول ایالات متحده را نشان می‌دهد. در سطح شرکت، مطالعات نشان می‌دهد که سرمایه‌سازمانی عملکرد برتر عملیاتی، سرمایه‌گذاری و نوآوری را تسهیل می‌کند، که به نوبه خود نتایج عملیاتی آتی، بازده سهام و عملکرد معاملات را افزایش می‌دهد (Hasan et al., 2021). سرمایه‌سازمانی ممکن است منجر به مشکلات نمایندگی شود زیرا مالکیت مشترک و حقوق مالکیت حاکم بر سرمایه‌سازمانی منجر به استعدادهای کلیدی و سهامداران در مورد جریان نقدی انباشته از سرمایه‌سازمانی می‌شود. این اشتراک جریان نقدی، استعدادهای کلیدی را برای استفاده از سرمایه‌سازمانی برای به حداکثر رساندن منافع خود تحریک می‌کند (اسفیلد و پاپانیوکولا، ۲۰۱۴). سرمایه‌سازمانی نشان دهنده ذخایر دانش، قابلیت‌ها، فرهنگ، فرآیندهای تجاری و سیستم‌های یک شرکت است که تطبیق مهارت‌های انسانی و سرمایه‌فیزیکی را برای افزایش کارایی سازمانی تسهیل می‌کند. مبحث مالیات به سبب نقش ویژه، تاثیرات و همچنین قوانین، مقررات و ساز و کارهای حاکم بر آن، از قدیم مورد توجه صاحب‌نظران اقتصاد، مالیه عمومی، سیاسیون و حتی عموم مردم قرار داشته است (مریم نوبخت و یونس نوبخت، ۱۴۰۰). مالیات در واقع، به نوعی، پرداخت هزینه‌ی زندگی اجتماعی مسوب می‌شود. با این حال مالیات بر درآمد از منظر شرکت‌ها هزینه می‌باشد (مریم نوبخت و یونس نوبخت، ۱۴۰۰). هزینه‌ای که بر تمام واحدهای انتفاعی که به نوعی درآمدزایی می‌کنند، از جانب دولت تحمل می‌شود. بدین ترتیب چنانچه شرکت‌ها و اشخاص حقوقی به عنوان واحدهایی تلقی شوند که در جهت دستیابی سود و بازده فعالیت می‌نمایند، میتوان انتظار داشت که به دنبال چاره‌ای در جهت کاهش مالیات پرداختی خود باشند (مریم نوبخت و یونس نوبخت، ۱۴۰۰). سرمایه‌سازمانی تا حدودی در سازمان تعبیه شده است (به عنوان مثال، دانش و تخصص سازمانی، فرآیندها و شیوه‌های کسب و کار، برنامه‌های استخدام و آموزش، و طراحی کار، و همچنین در استعدادهای کلیدی شرکت مانند مدیران، مهندسان، فروشندگان و کارکنان پژوهشی. سرمایه‌سازمانی، همانطور که توسط دانش خاص در شرکت بدون، یکپارچه و نهادینه شده در مورد رویه و فرآیند کسب و کار به دست آمده است، ممکن است به شرکت‌ها کمک کند تا کد پیچیده مالیاتی شرکت را بهتر درک کنند و بنابراین از تفاوت در نرخ‌های مالیاتی، ترجیحات مالیاتی و همچنین وضعیت مالیاتی، در شرکت‌هایی با سرمایه‌سازمانی بالا بهتر می‌توانند از مالیات بیشتر اجتناب کنند و کارایی مالیاتی بیشتری را به دست آورند. اگرچه سرمایه‌سازمانی در استعدادهای کلیدی شرکت تجسم یافته است، اما کارایی آن خاص شرکت مد نظر است (اسفیلد و پاپانیوکولا، ۲۰۱۳). بنابراین، هم سهامداران و هم جریان‌های نقدی حاصل از سرمایه‌سازمانی را به اشتراک می‌گذارند. از آنجایی که اجتناب مالیاتی جریان‌های نقدی و درآمد پس از مالیات را افزایش می‌دهد، این افزایش‌ها ممکن است انگیزه شرکت‌هایی با سرمایه‌سازمانی بالا را برای اجتناب از مالیات بیشتر برای به حداکثر رساندن منافع برای مدیران و سهامداران ایجاد کند. بر اساس دیدگاه ارزش آفرینی می‌توان با استفاده از اجتناب مالیاتی اقدام به افزایش ارزش شرکت و در نهایت ارزش آفرینی کرد (مریم نوبخت و یونس نوبخت، ۱۴۰۰). چرا که اجرای راهبردی اجتناب از مالیات سبب حفظ منابع در داخل شرکت می‌شود. در صورتیکه هزینه و ریسکی به منظور اجتناب از پرداخت مالیات وجود نداشته باشد، بدین صورت جریان‌های نقد و سود خالص افزایش می‌یابد. مدیران توانمند نیز می‌توانند از منابع ایجاد شده در جهت افزایش ثروت سرمایه‌گذاران به کارگیری نمایند، در صورت برقراری این شرایط، شرکت‌ها میل به اجتناب از مالیات خواهند داشت (مریم نوبخت و یونس نوبخت، ۱۴۰۰). از آنجایی که سرمایه‌سازمانی دانش، تخصص، فرآیندها و سیستم‌های کسب‌وکار در داخل انباشته شده است و از هزینه‌های فروش، عمومی و اداری شرکت برای اندازه‌گیری سهام شرکت از سرمایه‌سازمانی استفاده میشود بخش بزرگی از هزینه‌های فروش، عمومی و اداری شرکت شامل هزینه‌های مربوط به زیرساخت فناوری اطلاعات، سیستم‌های اطلاعاتی، تحقیق و توسعه، آموزش کارکنان، ایجاد دانش، مشاوره استراتژی، ارتقای برند و بهبود فرآیندهای کسب‌وکار است. سرمایه‌سازمانی، دانش، تخصص، فرآیندهای تجاری و سیستم‌هایی را که در داخل شرکت انباشته شده است نشان می‌دهد که تطابق بین نیروی کار و سرمایه‌فیزیکی را تسهیل می‌کند و به شرکت اجازه می‌دهد تا از منابع خود به طور مؤثرتری برای بهبود کارایی سازمانی، از جمله کارایی مالیاتی استفاده کند (Hasan et al., 2021). باتوجه به توضیحات ارائه شده اکنون سوالات زیر مطرح میشود:

آیا بین سرمایه‌سازمانی، اجتناب از مالیات رابطه معناداری وجود دارد؟

آیا بین سرمایه‌سازمانی و ارزش شرکت رابطه معناداری وجود دارد؟

۲- چارچوب نظری

۲-۱- سرمایه‌سازمانی، اجتناب از مالیات شرکت و ارزش شرکت

سرمایه‌سازمانی نشان دهنده ذخایر دانش، توانایی‌ها، فرهنگ، رویه‌های تجاری و سیستم‌های یک سازمان است که تطبیق مهارت‌های انسانی و سرمایه‌فیزیکی را به منظور افزایش اثربخشی سازمانی تسهیل می‌کند. در اصل، سرمایه‌سازمانی تا حدودی

در سازمان تعبیه شده است. اهمیت سرمایه‌گذاری توسط سرمایه‌گذاران شرکت‌ها در این منبع، که به طور پیوسته در دو دهه گذشته در حال رشد بوده‌اند، تأکید می‌شود.

رشد ثابت سرمایه‌سازمانی، بزرگی مطلق اجتناب از مالیات شرکتی، و پیامدهای آنها برای نتایج در سطح شرکت و کل اقتصاد، منطبق قوی برای بررسی رابطه بین سرمایه‌سازمانی و اجتناب مالیاتی شرکتی ارائه می‌کند. در یک مطالعه اخیر اجتناب از مالیات شرکت‌ها به طور قابل توجهی در ۲۵ سال گذشته افزایش یافته است. هزینه‌های اجتناب از مالیات در ایالات متحده حدود ۲۰۰ میلیارد دلار در هر سال تخمین زده می‌شود. کشورهای پناهگاه تحقیقات آکادمیک بسیاری از ویژگی‌های سطح شرکت را برای درک تفاوت‌های مقطعی در اجتناب از مالیات شرکت‌ها بررسی کرده است. به عنوان مثال، اسناد تحقیقات قبلی مبنی بر اینکه شرکت‌ها از دارایی‌های نامشهود مانند حق ثبت اختراع و علائم تجاری از طریق مراکز مالی خارج از کشور که نرخ مالیات شرکتی کمتر از نرخ مالیات شرکتی ایالات متحده دارند برای افزایش جریان‌های نقدی و درآمد پس از مالیات خود استفاده می‌کنند. با این حال، این ویژگی‌ها قادر به جذب بیشتر افزایش اجتناب مالیاتی نیستند. علی‌رغم شواهدی که نشان می‌دهد شرکت‌ها در «اقتصاد جدید» به طور قابل توجهی در سرمایه‌سازمانی سرمایه‌گذاری می‌کنند تا به مزیت‌های رقابتی پایدار دست یابند، میزان استفاده شرکت‌ها از سرمایه‌سازمانی، یک دارایی مخفی مبتنی بر انسان گزارش نشده، در برنامه ریزی و استراتژی‌های مالیاتی تا حد زیادی ناشناخته است.

ما پیش‌بینی می‌کنیم که سرمایه‌سازمانی به دلایل زیر به طور مثبت با اجتناب از مالیات شرکت‌ها مرتبط است. اولاً، برنامه‌ریزی مالیاتی، انطباق و اجراء اقداماتی پرهزینه، زمان‌بر و دانش‌بر هستند که نیازمند تخصیص منابع اقتصادی قابل توجهی هستند. سرمایه‌سازمانی، همانطور که توسط دانش‌مدون، یکپارچه و نهادینه شده خاص شرکت در مورد رویه و فرآیند کسب و کار به دست آمده است، ممکن است به شرکت‌ها کمک کند تا کد پیچیده مالیاتی شرکت را بهتر درک کنند و در نتیجه از تفاوت در نرخ‌های مالیاتی، ترجیحات مالیاتی و وضعیت مالیاتی استفاده کنند. بنابراین، شرکت‌هایی که دارای سرمایه‌سازمانی بالا هستند، بهتر می‌توانند از مالیات بیشتر پرهیز نمایند و به کارایی مالیاتی بیشتری دست یابند. ثانیاً، اگرچه سرمایه‌سازمانی در استعدادهای کلیدی شرکت تجسم یافته است، کارایی آن خاص شرکت است. بنابراین، هم سهامداران و هم استعدادهای کلیدی جریان‌های نقدی حاصل از سرمایه‌سازمانی را به اشتراک می‌گذارند. از آنجایی که اجتناب مالیاتی جریان‌های نقدی و درآمد پس از مالیات را افزایش می‌دهد، این افزایش‌ها ممکن است انگیزه شرکت‌هایی با سرمایه‌سازمانی بالا را برای اجتناب از مالیات بیشتر برای به حداکثر رساندن منافع برای مدیران و سهامداران ایجاد کند (حسن و همکاران، ۲۰۲۱).

۳- مروری بر پژوهش‌های پیشین

بخردی نسب (۱۴۰۰) در پژوهشی به بررسی "تأثیر اجتناب مالیاتی بر سرمایه‌گذاری کار با در نظر گرفتن نقش تعدیل‌گر توانایی مدیریت و راهبری شرکتی: رویکردی نوین در سنجش اجتناب مالیاتی در سطح اقتصاد" پرداخت. شواهد نشان داد که مدیران توانا با اجتناب از پرداخت مالیات، قدرت اثرگذاری بر کارایی سرمایه‌گذاری را ندارند. همچنین در شرکت‌هایی با توانایی‌های پایین مدیریتی، هنگامی که اجتناب مالیاتی افزایش می‌یابد، کارایی سرمایه‌گذاری کاهش نمی‌یابد. ولی در شرکت‌هایی با توانایی‌های بالای مدیریتی، هنگامی که اجتناب مالیاتی افزایش می‌یابد، کارایی سرمایه‌گذاری افزایش می‌یابد. دیگر نتایج نشان می‌دهد که در شرکت‌هایی با راهبری شرکتی ضعیف، هنگامی که اجتناب مالیاتی افزایش می‌یابد، کارایی سرمایه‌گذاری کاهش نمی‌یابد و در شرکت‌هایی با راهبری شرکتی قوی، هنگامی که اجتناب مالیاتی افزایش می‌یابد، کارایی سرمایه‌گذاری افزایش نمی‌یابد. بر این اساس به عنوان توصیه‌های اجرایی برای نظام مالی و اقتصادی کشور، علی‌الخصوص بازار سرمایه که سهم مهمی در اقتصاد کلان کشور دارد، پیشنهاد می‌شود مدیران شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، تحت هیچ شرایطی از راهبرد‌های جسورانه مالیاتی استفاده ننمایند.

سجادی و قجریگی (۱۴۰۰) در پژوهشی به "بررسی تأثیر سطح سرمایه‌سازمانی بر نگهداشت وجه نقد در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران" پرداختند. نتیجه آزمون فرضیه نشان داد که سرمایه‌سازمانی تأثیر مثبت و معناداری بر نگهداشت وجه نقد دارد. نتایج این مطالعه می‌تواند مورد توجه قانون‌گذاران، سرمایه‌گذاران و مدیران شرکت‌ها قرار گیرد. مریم نوبخت و بونس نوبخت (۱۳۹۹) در پژوهشی به بررسی تأثیر اجتناب از پرداخت مالیات بر معیارهای حسابداری ارزش شرکت: جریان نقد آزاد برای واحد تجاری و جریان نقد آزاد ناشی از کسب و کار پرداختند. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که اجتناب از پرداخت مالیات بر معیارهای حسابداری ارزش شرکت تأثیر مثبت و معنی‌داری دارد، به این معنی که با افزایش اجتناب مالیاتی ارزش شرکت افزایش می‌یابد. شدت این افزایش در ارزش برآوردی شرکت از طریق جریان نقد آزاد ناشی از کسب و کار نسبت به ارزش برآوردی شرکت از طریق جریان نقد آزاد برای واحد تجاری بیشتر است که می‌تواند ناشی از خنثی شدن اثر تأمین مالی در آن باشد. بدین ترتیب نتایج پژوهش حاکی از تأیید تئوری ارزش آفرینی در رابطه بین فعالیت‌های اجتناب مالیاتی و ارزش شرکت است.

محفوظی و همکاران (۱۳۹۷) در پژوهشی به "بررسی سرمایه‌سازمانی و رفتار چسبیده هزینه‌های فروش، عمومی و اداری در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران) با استفاده از مدل‌های ABJ و گسترده "پرداختند. نتایج پژوهش، بیانگر عدم وجود رابطه معنی‌دار بین دو عامل سرمایه‌سازمانی و چسبندگی هزینه‌های فروش، عمومی و اداری در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است.

حسن و همکاران (۲۰۲۱) در پژوهشی به بررسی "سرمایه‌سازمانی، اجتناب از مالیات شرکت، و ارزش شرکت" پرداختند. نتایج نشان داد که شرکت‌هایی با سطوح بالاتر سرمایه‌سازمانی (OC) سطوح بالاتری از اجتناب مالیاتی را نشان می‌دهند و سهامداران اجتناب مالیاتی شرکت‌های سرمایه‌سازمانی بالا را به عنوان افزایش ارزش می‌بینند. رابطه اجتناب از مالیات سرمایه‌سازمانی عمدتاً در شرکت‌هایی با حاکمیت داخلی خوب و محیط اطلاعاتی و در شرکت‌هایی که با محدودیت‌های مالی شدید مواجه هستند، آشکار می‌شود. علاوه بر این اجتناب از مالیات توسط شرکت‌های دارای سرمایه‌سازمانی بالا، جریان نقدی آتی را افزایش می‌دهد و شرکت‌های با سرمایه‌سازمانی بالا احتمال بیشتری برای سرمایه‌گذاری در شرکت‌های تابعه بهشت مالیاتی دارند. به طور کلی، شواهد ما نشان می‌دهد که سرمایه‌سازمانی کارایی مالیاتی شرکت‌ها را افزایش می‌دهد.

وانگ و همکاران (۲۰۲۱) در پژوهشی به بررسی "اصلاحات مالکیت مختلط و اجتناب از مالیات شرکتی: شواهدی از شرکت‌های فهرست شده چینی" پرداختند. نتایج نشان داد که شرکت‌هایی که سطح پوشش رسانه‌ای بالایی دارند و در منطقه‌ای با اجرای ضعیف مالیات یا تمایل زیاد به تمرکززدایی دولت قرار دارند، مشخص‌تر است.

لمپنیوس و همکاران (۲۰۲۱) در پژوهشی به "اندازه‌گیری نرخ مالیات شرکت‌ها و اجتناب از پایه مالیاتی شرکت‌های داخلی و چند ملیتی ایالات متحده" پرداختند. آنها با استفاده از داده‌های شبیه‌سازی، قانون اصلاح مالیات در سال ۱۹۸۶، قانون کاهش مالیات و مشاغل سال ۲۰۱۷، تغییرات در اجتناب از نرخ مالیات و اجتناب از پایه مالیاتی در طول زمان، دوره‌های زمانی استهلاک پاداش، چندین تقسیم نمونه از شرکت‌های چندملیتی ایالات متحده و شرکت‌های داخلی، تفاوت‌های بین صنایع، و شرکت‌هایی که در مکان‌های بهشت مالیاتی به بررسی پرداختند. نتایج این پژوهش به تنظیم‌کننده‌ها و محققان اجازه می‌دهد تا بینش‌هایی را در مورد این دو استراتژی اجتناب از مالیات از لحاظ مفهومی متفاوت به دست آورند.

گوپتا و کریشنامورتی (۲۰۲۱) در پژوهشی به بررسی مسئولیت اجتماعی شرکت، رقابت و ارزش شرکت پرداختند. آن‌ها نتایج مثبت از مسئولیت اجتماعی شرکت را به دست آوردند همچنین یک پیوند مثبت قوی بین سودآوری شرکت، بهره‌وری، بهره‌وری کل عوامل، کارایی و مسئولیت اجتماعی شرکت در صنایع غیررقابتی را مشاهده نمودند.

فرانسیس و همکاران (۲۰۲۱) در پژوهشی به بررسی تاثیر سرمایه‌سازمانی بر نوآوری شرکت پرداختند. نتایج نشان داد که سرمایه‌سازمانی شرکت‌ها تأثیر مثبت و اقتصادی مهمی بر نوآوری دارد. به طور خاص، متوجه می‌شویم که شرکت‌هایی با سرمایه‌سازمانی بیشتر، تعداد ثبت اختراعات بیشتری دارند و استنادهای بیشتری در مورد ثبت اختراعات خود دریافت می‌کنند. نتایج نسبت به معیارهای جایگزین سرمایه و نوآوری سازمان و نگرانی‌های درون‌زایی قوی هستند.

۴- اهمیت و ضرورت پژوهش

اهمیت سرمایه‌سازمانی توسط سرمایه‌گذاری‌های شرکت‌ها که در دو دهه گذشته به‌طور پیوسته در حال رشد بوده‌اند، مورد تایید پژوهشگران بوده است (Hasan et al., 2021) (ایسفلد و پاپانیکولا، ۲۰۱۴). اما با این حال در بحث سرمایه‌سازمانی تحقیقات کمی صورت گرفته است. علی‌رغم شواهدی که نشان می‌دهد شرکت‌ها در «اقتصاد جدید» به‌طور عمده در سرمایه‌سازمانی سرمایه‌گذاری می‌کنند تا به مزیت‌های رقابتی پایدار دست یابند (Hasan et al., 2021)، میزان استفاده شرکت‌ها از سرمایه‌سازمانی، یک دارایی نامشهود مبتنی بر انسان گزارش نشده، در برنامه ریزی و استراتژی‌های مالیاتی تا حد زیادی ناشناخته است. شرکت‌ها می‌توانند بر اساس توانمندی کارکنان در بحث سرمایه‌سازمانی می‌توانند به تصمیمات مدیران نیز کمک نمایند اجتناب مالیاتی مستلزم تمام معاملات و ترتیباتی است که منجر به کاهش بدهی‌های مالیاتی شرکت می‌شود. دیدگاه سنتی اجتناب از مالیات نشان می‌دهد که مدیران منطقی در صورتی که منافع حاشیه‌ای بیشتر از هزینه‌های نهایی باشد، فعالیت‌های اجتناب از مالیات را انجام می‌دهند. این امر به این دلیل است که پس‌اندازهای مالیاتی ناشی از اجتناب مالیاتی از نظر اقتصادی زیاد است و در دسترس بودن جریان‌های نقدی را افزایش می‌دهد که به طور مستقیم یا غیرمستقیم هم سهامداران و هم مدیران را به نفع خود می‌سازد. در مقابل، دیدگاهی در خصوص اجتناب مالیاتی استدلال می‌کند که مدیران فرصت طلب از اجتناب مالیاتی به عنوان ابزاری برای به حداکثر رساندن منافع خود استفاده می‌کنند. مطالعات نشان می‌دهد که شرکت‌هایی که ارزش آن‌ها به طور نامتناسبی از دارایی‌های نامشهود به دست می‌آید، با مالیات کمتری مواجه می‌شوند، زیرا طبق گزارش‌ها، تحرک نسبی دارایی‌های نامشهود تغییر درآمد را تسهیل می‌کند. به عنوان مثال، دیرنچ و همکاران (۲۰۱۳) نشان می‌دهد که دارایی‌های نامشهود فرصت‌هایی را برای تغییر درآمد درون شرکت ایجاد می‌کند که در نهایت باعث صرفه‌جویی در مالیات شرکت می‌شود. با توجه به اینکه تصمیمات شرکتی (شامل برنامه ریزی مالیاتی و استراتژی‌ها) توسط افراد گرفته می‌شود، منطقی است انتظار داشت که اجتناب مالیاتی اثرات مدیریتی قابل توجهی را نشان دهد. برخی پژوهش‌ها نشان داده است که مدیران توانمندتر با اجتناب مالیاتی بیشتری همراه هستند. سیستم‌های تجاری مدون به شرکت‌های دارای سرمایه‌سازمانی در برنامه‌ریزی مالیاتی کمک می‌کند تا فرصت‌های

اجتناب از مالیات را با هزینه نهایی کمتر شناسایی و از آنها بهره‌برداری کنند. بنابراین، فرآیندهای تجاری کارآمد و سیستم‌های شرکت‌های دارای سرمایه‌سازمانی بالا می‌توانند به این گونه شرکت‌ها کمک کنند تا سودهای شرکتی خود را در مراکز مختلف سود (مثلاً از طریق قیمت‌گذاری انتقال داخلی) بهتر تخصیص دهند و از تفاوت‌های نرخ‌های مالیاتی، معافیت‌های مالیاتی، کسر مالیات، سرمایه‌گذاری کنند. و اعتبارات مالیاتی به روشی کارآمدتر، در نتیجه منجر به کارایی مالیاتی بیشتر می‌شود. دوم، یکی از مزایای آشکار اجتناب مالیاتی این است که مقدار جریان‌های نقدی موجود برای شرکت را افزایش می‌دهد. اجتناب از مالیات نیز پتانسیل ایجاد بازده مثبت سرمایه را دارد. لذا این پژوهش حائز اهمیت است که ارتباط میان سرمایه‌سازمانی، اجتناب از مالیات و ارزش شرکت در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران را مورد ارزیابی قرار دهیم.

۵- روش تحقیق

۵-۱- ابزار گردآوری اطلاعات

جهت محاسبه متغیرهای پژوهش از صورت‌های مالی که در پایان سال مالی توسط شرکت‌ها بر روی سایت قرار می‌گیرد استفاده شده است. سپس بر اساس متغیرهایی که مورد نیاز است از داده‌ها را از صورت‌های مالی استخراج نموده و در فایل اکسل دسته‌بندی و محاسبات اولیه انجام می‌گیرد. در پایان داده‌ها با نرم افزار ایویوز تجزیه و تحلیل می‌شوند. شایان ذکر است بخش ادبیات پژوهش نیز از پژوهش‌های کاربردی و مقالات معتبر استفاده شده است.

۵-۲- روش تجزیه و تحلیل اطلاعات

جهت ارزیابی ارتباط میان متغیرها از تکنیک آماری رگرسیون چند متغیره بر اساس داده‌های پنل استفاده می‌گردد.

۵-۳- فرضیه‌های پژوهش

۱. بین سرمایه‌سازمانی و اجتناب از مالیات رابطه معناداری وجود دارد.
۲. بین سرمایه‌سازمانی و ارزش شرکت رابطه معناداری وجود دارد.

۵-۴- جامعه آماری و تعداد نمونه

جامعه آماری این پژوهش را کلیه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تشکیل می‌دهد که به روش حذف سیستماتیک ۱۰۵ شرکت انتخاب گردید.

۶- مدل‌های تحلیلی تحقیق و بیان متغیرها

مدل فرضیه اول

$$\text{Tax Avoidance} = \alpha_0 + \beta_1 \text{OC} + \beta_2 \text{Size} + \beta_3 \text{Lev} + \beta_4 \text{MTB} + \beta_5 \text{ROA} + \beta_6 \text{FOR-INC} + \beta_7 \text{Cash} + \beta_8 \text{PPE} + \beta_9 \text{INTAIN} + \beta_{10} \text{EQUITY-INC} + \beta_{11} \text{MA-Score} + \varepsilon_0$$

مدل فرضیه دوم

$$\text{QTOBIN} = \alpha_0 + \beta_1 \text{OC} + \beta_2 \text{Size} + \beta_3 \text{Lev} + \beta_4 \text{ROA} + \beta_5 \text{R\&D} + \beta_6 \text{CAPEX} + \beta_7 \text{PPE} + \varepsilon_0$$

این مدل برگرفته از پژوهش (Hasan et al., 2021) می‌باشد. بر اساس مدل فوق:

متغیرهای وابسته:

Tax Avoidance: اجتناب مالیاتی می‌باشد به عنوان متغیر وابسته در این پژوهش؛ از طریق هزینه مالیات بر درآمد تقسیم بر درآمد قبل از مالیات منهای اقلام ویژه به دست می‌آید.

QTOBIN: ارزش شرکت می‌باشد در این پژوهش به عنوان متغیر وابسته است؛ از مجموع ارزش دفتری دارایی‌ها و ارزش بازار حقوق صاحبان سهام سپس تقسیم بر ارزش دفتری دارایی‌ها

متغیر مستقل:

OC: سرمایه‌سازمانی می‌باشد، به عنوان متغیر مستقل در این پژوهش؛ از طریق هزینه فروش اداری و عمومی به دست می‌آید که بر اساس پژوهش (حسن و همکاران، ۲۰۲۱) از این فرمول استفاده می‌شود:

$$OC_i = \frac{(SG \& A_{it} \times \lambda OC)}{g + \delta OC}$$

OC: نشان دهنده سرمایه‌سازمانی شرکت در سال جاری

δ OC: نشان دهنده نرخ استهلاك سرمایه‌سازمانی

SG & A_i: نشان دهنده هزینه‌های فروش و اداری عمومی شرکت در سال جاری

λ OC نشان دهنده درصد هزینه‌های فروش و اداری عمومی است که در سرمایه سازمانی، سرمایه گذاری شده است.

g نشان دهنده متوسط نرخ رشد هزینه های فروش اداری و عمومی در سطح شرکت است.

باتوجه به پژوهش های قبلی (اسفیلد و پاپانیگولا، ۲۰۱۳؛ پترز و تیلور، ۲۰۱۷)، مقدار λ OC برابر با ۳۰٪ استفاده می کنیم. همچنین بر اساس پژوهش پیترز و تیلور (۲۰۱۷) نرخ استهلاک ۲۰ درصد، را شامل میشویم.

متغیرهای کنترلی پژوهش:

SIZE: اندازه شرکت می باشد. از طریق لگاریتم طبیعی ارزش بازار حقوق صاحبان سهام به دست می آید (Hasan et al., 2021).

LEV: اهرم مالی می باشد. از تقسیم بدهی کل بر دارایی کل به دست می آید.

MTB: رشد شرکت می باشد. ارزش بازار تقسیم بر ارزش دفتری دارایی به دست می آید.

ROA: بازده دارایی می باشد. از تقسیم سود خالص بر دارایی کل به دست می آید.

FOR-INC: متغیر شاخصی که در صورت مثبت بودن درآمد عملیات خارجی شرکت قبل از مالیات برابر یک، در غیر این صورت صفر است.

CASH: وجه نقد عملیاتی تقسیم بر کل دارایی‌ها

PPE: خالص دارایی، ماشین آلات و تجهیزات تقسیم بر کل دارایی‌ها

INTAIN: دارایی های نامشهود تقسیم بر کل دارایی‌ها

EQUITY-INC: درآمد حقوق صاحبان سهام در سود تقسیم بر کل دارایی‌ها

MA-SCORE: سنجش توانایی مدیریتی بر اساس پژوهش (تقفی، عالی فامیان، ۱۳۹۷) و دمرجیان و همکاران (۲۰۱۲).

۷- توانایی مدیریت بر اساس مدل دمیرجیان

توانایی مدیران، به منظور استفاده بهتر مدیران شرکت از منابع است؛ به این معنی که در سطح ثابتی از منابع قادر باشند به خروجی حداکثری دست یابند یا منابع کمتری برای دستیابی به خروجی مد نظر استفاده نمایند.

جهت اندازه گیری این متغیر ابتدا کارایی شرکت به کمک روش تحلیل پوششی داده ها محاسبه می شود. تحلیل پوششی داده ها، اثر بخشی نسبی واحدهایی که ورودی و خروجی مشابهی دارند را مورد سنجش قرار می دهد. کارایی یا ناکارایی هر واحد تصمیم گیرنده به عملکرد آن واحد در انتقال ورودی ها به خروجی هایش در مقایسه با دیگر واحدها در حوزه‌ای خاص، بستگی دارد. در این روش، مرز کارایی را بین صفر و یک برای شرکت ها خلق می کند. شرکت هایی با نمره کارایی یک، شرکت هایی بسیار کارا هستند و شرکت هایی با نمره کارایی کمتر از یک زیر مرز کارایی قرار دارند و باید با کاهش هزینه ها یا افزایش درآمدها به مرز کارایی برسند (دمرجیان و همکاران، ۲۰۱۲). در این پژوهش مشابه روش ذکر شده به منظور بیان خروجی شرکت از متغیر فروش شرکت استفاده می نماید و برای ورودی از دارایی های ثابت، دارایی های نامشهود، بهای تمام شده، هزینه های اداری، عمومی و فروش استفاده می نماید. در مدل دمرجیان و همکاران (۲۰۱۲) برای ورودی از مخارج تحقیق و توسعه، خالص اجاره عملیاتی و سرقفلی هم استفاده شده است که به دلیل دسترسی نداشتن به برخی داده ها، این متغیر در مدل لحاظ نشده است. مدل های زیر برای سنجش کارایی شرکت استفاده می گردد:

$$MAX\theta = \frac{SALE_{i,t}}{v1COGS_{i,t} + v2SG\&A_{i,t} + v3PPE_{i,t} + v4OtherINT_{i,t}}$$

در این مدل $Sale_{i,t}$ در آمد حاصل از فروش؛ $COGS_{i,t}$ بهای تمام شده کالای فروش رفته؛ $SG\&A_{i,t}$ هزینه های اداری عمومی و فروش؛ $PPE_{i,t}$ خالص دارایی های ثابت؛ $OtherINT_{i,t}$ دارایی نامشهود برای شرکت و MAX کارایی شرکت است. کارایی شرکت ها متأثر از دو عامل ویژگی های خاص شرکتی و توانایی مدیران است، پس از حذف ویژگی های خاص شرکتی، مقدار باقی مانده بیان کننده توانایی های مدیر می باشد.

$$Firm\ Efficiency = \beta_0 + \beta_1 \ln Total\ Assets + \beta_2 Market\ Share + \beta_3 Positive\ Free\ Cash\ Flow + \beta_4 \ln Age + \beta_5 Foreign\ Currency\ Indicator + \varepsilon_0$$

که در این مدل، Firm Efficiency بیان کننده امتیاز کارایی شرکت از طریق روش تحلیل پوششی داده ها، Total Assets معرف جمع دارایی ها سپس لگاریتم گرفته می شود؛ Market Share سهم از بازار است که برای شرکت ها از رابطه پایین به دست می آید:

Market Share: مبلغ فروش در سال t تقسیم بر مبلغ فروش کل صنعت در پایان سال t

Free Cash Flow: بیانگر جریان های نقد آزاد مثبت است. اگر شرکتی جریان نقد مثبت داشته باشد، جریان نقد آزاد برابر یک و در غیر این صورت صفر در نظر گرفته می شود.

جریان نقد آزاد = سود عملیاتی + هزینه استهلاک - مالیات بر درآمد - هزینه بهره - سود سهام تقسیمی

Age: تعداد سال های فعالیت شرکت از زمان تأسیس می باشد سپس لگاریتم گرفته می شود.

Foreign Currency Indicator: نماد ارز خارجی و متغیر مجازی است در صورتی که شرکتی صادرات داشته باشد عدد یک و در غیر این صورت عدد صفر در نظر گرفته می شود.

R&D: هزینه تحقیق و توسعه تقسیم بر کل دارایی ها. در صورتی که هزینه تحقیق و توسعه نداشته باشیم صفر قرار می گیرد. از قسمت یادداشت های توضیحی استخراج می شود.

CAPEX: مخارج سرمایه ای می باشد؛ مخارجی که به منظور تحصیل دارایی ثابت و نامشهود صرف می شود. تقسیم بر دارایی های کل می نماییم.

۸- یافته های پژوهش

۸-۱- آماره توصیفی

جدول ۱- آماره توصیفی (منبع: یافته های پژوهشگر)

انحراف معیار	کمترین	بیشترین	میانه	میانگین	
۱,۰۵	-۴,۴۳	۰,۱۰	-۱,۶۹	-۱,۵۳	اجتناب مالیاتی
۰,۳۳	۰,۱۱	۲,۲۵	۰,۹۸	۰,۹۵	ارزش شرکت
۰,۳۰	-۰,۴۹	۶,۷۳	۰,۰۳	۰,۰۶	سرمایه سازمانی
۱,۶۰	۱۱,۳۶	۲۰,۷۶	۱۴,۸۴	۱۵,۰۸	اندازه شرکت
۰,۲۷	۰,۰۳	۴,۰۰	۰,۵۳	۰,۵۴	اهرم مالی
۲۴,۶۹	-۵۴,۸۶	۸۰,۴۸	۱۰,۰۲	۲۸,۱۲	فرصت رشد
۰,۱۸	-۱,۰۶	۰,۶۸	۰,۱۲	۰,۱۴	بازده دارایی
۰,۴۴	۰	۱	۱	۰,۷۲	درآمد عملیات خارجی قبل از مالیات
۰,۲۴	۰,۰۰۱	۵,۱۰	۰,۰۳	۰,۰۷	وجه نقد عملیاتی
۰,۱۸	۰,۰۰۲	۰,۹۳	۰,۲۱	۰,۲۵	دارایی ثابت مشهود، ماشین آلات و تجهیزات
۰,۰۰۷	۰	۰,۰۵	۰,۱۰	۰,۰۴	دارایی نامشهود
۰,۳۰	-۳,۴۴	۰,۸۴	۰,۱۷	۰,۱۶	درآمد حقوق صاحبان سهام
۰,۱۱	-۰,۵۵	۰,۴۸	۰,۰۲	۰,۰۱۵	توانایی مدیران
۰,۰۰۱	۰	۰,۰۱	۰,۰۰	۰,۰۰۰۱	هزینه تحقیق و توسعه
۰,۲۸	-۰,۴۳	۱,۹۵	۰,۲۳	۰,۲۷	مخارج سرمایه

در این جدول وضعیت متغیرهای تمامی شرکت های نمونه بر اساس میانگین، میانه، بیشترین، کمترین، انحراف معیار، ارائه شده است.

۸-۲- آزمون نرمال بودن متغیرها

نرمال بودن متغیرها یکی از پیش فرض های مهم رگرسیون است. در صورتی که متغیر وابسته نرمال نباشد ممکن است نتیجه صحیحی از آزمون به دست نیاید. جهت نرمال بودن متغیرها از چولگی و کشیدگی استفاده شده است. در صورتیکه چولگی و کشیدگی بین صفر تا ۶ باشد میتوان نتیجه گرفت داده های مربوط به متغیر از توزیع نرمال کافی برخوردار است. در غیر این صورت بایستی نرمال سازی انجام گردد.

با توجه به جدول ۲- مشخص شده داده های متغیر چولگی و کشیدگی بین صفر تا ۶ می باشد و نشان دهنده این است که متغیرهای وابسته از توزیع نرمال کافی برخوردارند.

جدول ۲- آزمون نرمال بودن متغیرها؛ منبع: یافته های پژوهشگر

نتیجه	کشیدگی	چولگی	متغیرها
نرمال می باشد.	۲,۳۲	-۰,۰۳	اجتناب مالیاتی
نرمال می باشد.	۳,۷۷	۰,۰۳	ارزش شرکت

آزمون F لیمر و هاسمن: برای این که بتوان مشخص نمود که آیا استفاده از روش داده های پانل در برآورد مدل موردنظر کارآمد خواهد بود یا نه، از آزمون چاو یا F مقید و به منظور این که مشخص گردد کدام روش (اثرات ثابت و یا اثرات تصادفی) جهت برآورد مناسبتر است (تشخیص ثابت یا تصادفی بودن تفاوت های واحدهای مقطعی) از آزمون هاسمن استفاده می شود.

جدول ۳- آزمون لیمر

مدل	آزمون اثرات	مقدار آماره	درجه آزادی	سطح معنی داری	نتیجه آزمون
مدل شماره ۱	F دوره	۲,۷۴	۱۰۴,۴۰	۰,۰۰	مدل داده های تابلویی (فرضیه اول)
مدل شماره ۲	F دوره	۲۱,۲۵	۱۰۴,۴۱	۰,۰۰	مدل داده های تابلویی (فرضیه دوم)

نتایج جدول ۳- نشان می‌دهد، مقدار سطح معنی داری در مدل کمتر از $0/05$ است در نتیجه فرض H_0 رد و فرضیه H_1 تأیید می‌گردد، بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که ناهمگنی فردی (اثرات فردی غیر قابل مشاهده) وجود دارد و باید از روش داده‌های تابلویی برای برآورد مدل استفاده کرد.

جدول ۴- آزمون هاسمن

فرضیه اول	خلاصه آزمون	آماره کای اسکوئر	درجه آزادی	سطح معنی داری	نتیجه آزمون
فرضیه اول	مدل اثرات ثابت	۲۰,۰۳	۱۱	۰,۰۰	اثرات ثابت
فرضیه دوم	مدل اثرات ثابت	۱۵,۷۴	۷	۰,۰۲	اثرات ثابت

نتایج جدول ۴- آزمون هاسمن نشان میدهد که سطح معنی داری آن که کمتر از $0/05$ می‌باشد، فرضیه H_0 آزمون در سطح اطمینان ۹۵٪ رد شده و فرضیه H_1 پذیرفته می‌شود. لذا لازم است مدل با استفاده از روش اثرات ثابت برآورد شود.

۳-۸- نتایج آزمون فرضیه پژوهش

هدف از آزمون فرضیه اول تحقیق بررسی این موضوع می‌باشد که آیا بین سرمایه‌های سازمانی و اجتناب از مالیات ارتباط معناداری دارد یا خیر؟

با توجه به جدول ۵- مشخص می‌شود کل مدل با توجه به اینکه مقدار احتمال آماره p -value برابر $0,00$ و کمتر از $0,05$ می‌باشد لذا از لحاظ معنی داری مدل تأیید می‌شود. ضریب تعیین مدل نیز گویای آن است که $0,75$ از اجتناب از مالیات شرکت‌ها توسط متغیرهای وارد شده در مدل تبیین می‌گردد. در بررسی معنی داری ضرایب با توجه به آماره مشخص می‌شود که سطح معنی داری برای متغیر سرمایه‌های سازمانی برابر با $0,00$ و از $0,05$ کمتر می‌باشد، در نتیجه وجود ارتباط معنی داری بین سرمایه‌های سازمانی و اجتناب از مالیات شرکت‌ها تأیید می‌شود. بنابر این فرضیه اول تأیید می‌شود. مثبت بودن ضریب متغیر سرمایه‌های سازمانی ($0,45$) حاکی از آن است که ارتباط مستقیم با متغیر وابسته یعنی اجتناب از مالیات شرکت‌ها دارد. یعنی با افزایش سرمایه‌های سازمانی، اجتناب از مالیات شرکت‌ها به میزان ($0,45$) افزایش می‌یابد.

در خصوص متغیر کنترلی پژوهش، اندازه شرکت، باتوجه به اینکه سطح معنی داری متغیر اندازه شرکت برابر با $0,00$ و از $0,05$ کمتر می‌باشد و از لحاظ معنی داری تأیید می‌گردد. مثبت بودن ضریب اندازه شرکت ($0,33$) حاکی از آن است که ارتباط مستقیم با متغیر وابسته یعنی اجتناب از مالیات شرکت‌ها وجود دارد. یعنی با افزایش یک واحدی اندازه شرکت، اجتناب از مالیات شرکت‌ها نیز به میزان ($0,33$) افزایش می‌یابد.

جدول ۵- فرضیه اول؛ منبع: یافته‌های پژوهشگر

متغیر وابسته: اجتناب از مالیات					
عنوان متغیر	علامت متغیر	ضریب	آماره تی	سطح معنی داری	رابطه
جزء ثابت	C	-۱,۶۹	-۱,۰۵	۰,۲۹	
سرمایه سازمانی	OC	۰,۴۵	۳,۱۳	۰,۰۰	مستقیم و معنادار
اندازه شرکت	SIZE	۰,۳۳	۳,۳۸	۰,۰۰	مستقیم و معنادار
اهرم مالی	LEV	-۰,۰۹	-۰,۲۰	۰,۸۳	بی معنی
فرصت رشد	MTB	۰,۴۲	۴,۶۶	۰,۰۰	مستقیم و معنادار
بازده دارایی	ROA	۰,۸۱	۴,۸۶	۰,۰۰	مستقیم و معنادار
درآمد عملیات خارجی	FOR-INC	۰,۳۴	۱,۹۸	۰,۰۴	مستقیم و معنادار
وجه نقد عملیاتی	CASH	۰,۲۸	۵,۳۸	۰,۰۰	مستقیم و معنادار
دارایی مشهود - تجهیزات	PPE	۰,۲۹	۰,۵۸	۰,۵۵	بی معنی
دارایی نامشهود	INTAIN	-۸,۱۳	-۰,۶۴	۰,۵۱	بی معنی
درآمد حقوق صاحبان سهام	EQUITYNC	۰,۰۴	۰,۰۸	۰,۹۳	بی معنی
توانایی مدیران	MA-Score	۰,۳۷	۳,۹۲	۰,۰۰	مستقیم و معنادار
ضریب تعیین مدل					
۰,۷۵					
دوربین واتسون					
۲,۲۴					
آماره F					
۱۵,۹۴					
(P-Value)					
۰/۰۰۰۰					

در خصوص متغیر کنترلی پژوهش، فرصت رشد، باتوجه به اینکه سطح معنی داری متغیر فرصت رشد برابر با (۰,۰۰) و از ۰,۰۵ کمتر می باشد و از لحاظ معنی داری تایید می گردد. مثبت بودن ضریب فرصت رشد (۰,۴۲) حاکی از آن است که ارتباط مستقیم با متغیر وابسته یعنی اجتناب از مالیات شرکت ها وجود دارد. یعنی با افزایش یک واحدی فرصت رشد، اجتناب از مالیات شرکت ها نیز به میزان (۰,۴۲) افزایش می یابد.

در خصوص متغیر کنترلی پژوهش، بازده دارایی شرکت، باتوجه به اینکه سطح معنی داری متغیر بازده دارایی برابر با (۰,۰۰) و از ۰,۰۵ کمتر می باشد و از لحاظ معنی داری تایید می گردد. مثبت بودن ضریب بازده دارایی شرکت (۰,۸۱) حاکی از آن است که ارتباط مستقیم با متغیر وابسته یعنی اجتناب از مالیات شرکت ها وجود دارد. یعنی با افزایش یک واحدی بازده دارایی، اجتناب از مالیات شرکت ها نیز به میزان (۰,۸۱) افزایش می یابد.

در خصوص متغیر کنترلی پژوهش، درآمد عملیات خارجی شرکت، باتوجه به اینکه سطح معنی داری متغیر درآمد عملیات خارجی برابر با (۰,۰۴) و از ۰,۰۵ کمتر می باشد و از لحاظ معنی داری تایید می گردد. مثبت بودن ضریب درآمد عملیات خارجی شرکت (۰,۳۴) حاکی از آن است که ارتباط مستقیم با متغیر وابسته یعنی اجتناب از مالیات شرکت ها وجود دارد. یعنی با افزایش یک واحدی درآمد عملیات خارجی شرکت، اجتناب از مالیات شرکت ها نیز به میزان (۰,۳۴) افزایش می یابد.

در خصوص متغیر کنترلی پژوهش، وجه نقد عملیاتی شرکت، باتوجه به اینکه سطح معنی داری متغیر وجه نقد عملیاتی برابر با (۰,۰۰) و از ۰,۰۵ کمتر می باشد و از لحاظ معنی داری تایید می گردد. مثبت بودن ضریب وجه نقد عملیاتی شرکت (۰,۲۸) حاکی از آن است که ارتباط مستقیم با متغیر وابسته یعنی اجتناب از مالیات شرکت ها وجود دارد. یعنی با افزایش یک واحدی وجه نقد عملیاتی، اجتناب از مالیات شرکت ها نیز به میزان (۰,۲۸) افزایش می یابد.

در خصوص متغیر کنترلی پژوهش، توانایی مدیران شرکت، باتوجه به اینکه سطح معنی داری متغیر توانایی مدیران برابر با (۰,۰۰) و از ۰,۰۵ کمتر می باشد و از لحاظ معنی داری تایید می گردد. مثبت بودن ضریب توانایی مدیران شرکت (۰,۳۷) حاکی از آن است که ارتباط مستقیم با متغیر وابسته یعنی اجتناب از مالیات شرکت ها وجود دارد. یعنی با افزایش یک واحدی توانایی مدیران، اجتناب از مالیات شرکت ها نیز به میزان (۰,۳۷) افزایش می یابد.

دیگر متغیرهای کنترلی شامل اهرم مالی، دارایی مشهود، دارایی نامشهود، درآمد حقوق صاحبان سهام باتوجه به اینکه سطح معنی داری این متغیرها بیشتر از ۰,۰۵ می باشد لذا از لحاظ ارتباط و معنی داری تایید نمی گردد.

آماره دوربین واتسون به منظور بررسی استقلال خطاها از یکدیگر استفاده میشود که اگر مقدار آماره دوربین واتسون در فاصله ۱,۵ تا ۲,۵ باشد فرض همبستگی بین خطاها رد میشود و می توان از رگرسیون استفاده کرد. مقدار آماره دوربین واتسون در این جدول ۲,۲۴ می باشد و این عدد نشان میدهد که خطاها از یکدیگر مستقل هستند و بین خطاها خود همبستگی وجود ندارد و فرض همبستگی بین خطاها رد میشود و میتوان از رگرسیون استفاده کرد.

۸-۴- نتایج آزمون فرضیه دوم پژوهش

هدف از آزمون فرضیه دوم تحقیق بررسی این موضوع می باشد که آیا بین سرمایه سازمانی و ارزش شرکت ارتباط معناداری دارد یا خیر؟

جدول ۶- فرضیه دوم؛ منبع: یافته های پژوهشگر

متغیر وابسته: ارزش شرکت					
عنوان متغیر	علامت متغیر	ضریب	آماره تی	سطح معنی داری	رابطه
جزء ثابت	C	-۱,۰۸	-۱۱,۷۰	۰,۰۰	
سرمایه سازمانی	OC	۰,۱۴	۲,۶۶	۰,۰۰	مستقیم و معنادار
اندازه شرکت	SIZE	۰,۱۴	۲۳,۳۷	۰,۰۰	مستقیم و معنادار
اهرم مالی	LEV	۰,۱۵	۵,۷۱	۰,۰۰	مستقیم و معنادار
بازده دارایی	ROA	۰,۴۴	۳,۳۱	۰,۰۰	مستقیم و معنادار
هزینه تحقیق و توسعه	RD	-۷,۵۴	-۱,۵۸	۰,۱۱	بی معنی
مخارج سرمایه ای	CAPEX	۰,۰۶	۶,۱۹	۰,۰۰	مستقیم و معنادار
دارایی مشهود - تجهیزات	PPE	۰,۱۵	۲,۲۴	۰,۰۲	مستقیم و معنادار
ضریب تعیین مدل					
دوربین واتسون					
آماره F					
(P-Value)					
۰,۹۸					
۱,۷۷					
۱۹۱,۶۹					
(۰/۰۰۰۰)					

با توجه به جدول ۶- مشخص می شود کل مدل با توجه به اینکه مقدار احتمال آماره p -value برابر ۰,۰۰ و کمتر از ۰,۰۵ می باشد لذا از لحاظ معنی داری مدل تایید میشود. ضریب تعیین مدل نیز گویای آن است که ۰,۹۸ از ارزش شرکت ها توسط متغیرهای وارد شده در مدل تبیین می گردد.

در بررسی معنی داری ضرایب با توجه به آماره مشخص میشود که سطح معنی داری برای متغیر سرمایه سازمانی برابر با ۰,۰۰ و از ۰,۰۵ کمتر می باشد، در نتیجه وجود ارتباط معنی داری بین سرمایه سازمانی ارزش شرکت ها تایید می شود. بنابر این فرضیه دوم تایید میشود. مثبت بودن ضریب متغیر سرمایه سازمانی (۰,۱۴) حاکی از آن است که ارتباط مستقیم با متغیر وابسته یعنی ارزش شرکت ها دارد. یعنی با افزایش سرمایه سازمانی، ارزش شرکت ها به میزان (۰,۱۴) افزایش می یابد. در خصوص متغیر کنترلی پژوهش، اندازه شرکت، باتوجه به اینکه سطح معنی داری متغیر اندازه شرکت برابر با (۰,۰۰) و از ۰,۰۵ کمتر می باشد و از لحاظ معنی داری تایید می گردد. مثبت بودن ضریب اندازه شرکت (۰,۱۴) حاکی از آن است که ارتباط مستقیم با متغیر وابسته یعنی ارزش شرکت وجود دارد. یعنی با افزایش یک واحدی اندازه شرکت، ارزش شرکت نیز به میزان (۰,۱۴) افزایش می یابد.

در خصوص متغیر کنترلی پژوهش، اهرم مالی، باتوجه به اینکه سطح معنی داری متغیر اهرم مالی برابر با (۰,۰۰) و از ۰,۰۵ کمتر می باشد و از لحاظ معنی داری تایید می گردد. مثبت بودن ضریب اهرم مالی (۰,۱۵) حاکی از آن است که ارتباط مستقیم با متغیر وابسته یعنی ارزش شرکت وجود دارد. یعنی با افزایش یک واحدی اهرم مالی، ارزش شرکت نیز به میزان (۰,۱۵) افزایش می یابد.

در خصوص متغیر کنترلی پژوهش، بازده دارایی، باتوجه به اینکه سطح معنی داری متغیر بازده دارایی برابر با (۰,۰۰) و از ۰,۰۵ کمتر می باشد و از لحاظ معنی داری تایید می گردد. مثبت بودن ضریب بازده دارایی (۰,۴۴) حاکی از آن است که ارتباط مستقیم با متغیر وابسته یعنی ارزش شرکت وجود دارد. یعنی با افزایش یک واحدی بازده دارایی، ارزش شرکت نیز به میزان (۰,۴۴) افزایش می یابد.

در خصوص متغیر کنترلی پژوهش، مخارج سرمایه ای، باتوجه به اینکه سطح معنی داری متغیر مخارج سرمایه ای برابر با (۰,۰۰) و از ۰,۰۵ کمتر می باشد و از لحاظ معنی داری تایید می گردد. مثبت بودن ضریب مخارج سرمایه ای (۰,۰۶) حاکی از آن است که ارتباط مستقیم با متغیر وابسته یعنی ارزش شرکت وجود دارد. یعنی با افزایش یک واحدی مخارج سرمایه ای، ارزش شرکت نیز به میزان (۰,۰۶) افزایش می یابد.

در خصوص متغیر کنترلی پژوهش، دارایی مشهود، باتوجه به اینکه سطح معنی داری متغیر دارایی مشهود برابر با (۰,۰۰) و از ۰,۰۵ کمتر می باشد و از لحاظ معنی داری تایید می گردد. مثبت بودن ضریب دارایی مشهود (۰,۱۵) حاکی از آن است که ارتباط مستقیم با متغیر وابسته یعنی ارزش شرکت وجود دارد. یعنی با افزایش یک واحدی دارایی مشهود، ارزش شرکت نیز به میزان (۰,۱۵) افزایش می یابد.

آماره دوربین واتسون به منظور بررسی استقلال خطاها از یکدیگر استفاده میشود که اگر مقدار آماره دوربین واتسون در فاصله ۱,۵ تا ۲,۵ باشد فرض همبستگی بین خطاها رد میشود و می توان از رگرسیون استفاده کرد. مقدار آماره دوربین واتسون در این جدول ۱,۷۷ می باشد و این عدد نشان میدهد که خطاها از یکدیگر مستقل هستند و بین خطاها خود همبستگی وجود ندارد و فرض همبستگی بین خطاها رد میشود و میتوان از رگرسیون استفاده کرد.

۹- بحث و نتیجه گیری

این پژوهش به مطالعه ارتباط میان سرمایه سازمانی، اجتناب از مالیات و ارزش شرکت (شواهدی از بورس اوراق بهادار تهران) پرداخته شده است. نتایج به دست آمده از فرضیه اول مشخص شد بین سرمایه سازمانی و اجتناب از مالیات رابطه مستقیم و معنی داری وجود دارد. همچنین نتایج فرضیه دوم حاکی از آن بود که بین سرمایه سازمانی و ارزش شرکت ارتباط مستقیم و معناداری وجود دارد. نتایج به دست آمده بیانگر این است که سرمایه سازمانی برای هر شرکتی بسیار کارایی دارد. سرمایه سازمانی با ارائه راهکارهایی شرکت را از پرداخت مالیات بیشتر جلوگیری می نماید. این در شرایطی است که وضعیت بازار شرکت نوسان قیمتی شدیدی باشد و از قیمت تمام شده محصول در صورتی که بخواند کالاها یا محصولات خود را به فروش برسانند پایین تر باشد. در این صورت اگر وارد بازار کنند با شکست مواجه می شوند. هدف شرکت کسب بازدهی است. از طرفی شرکت ها در مقابل سرمایه گذاران تعهد دارند. در صورتی که شرکت بازدهی کسب نکند و ثروت سهامداران زیاد نشود شرکت به نوعی اعتبار خود را از دست می دهد. شرکت در صورتی که شرایط بحرانی دارد میتواند فروش خود را کمتر کند تا هزینه مالیات کمتری بپردازد. باید توجه داشت اجتناب از مالیات با فرار مالیات بسیار متفاوت است. شرکت به منظور ارتقا و بهبود وضعیت میتواند این اقدام را انجام دهد. شرکت می تواند با استفاده از سرمایه سازمانی خود که کارکنان توانمند هستند ارزش شرکت بالا ببرد. سرمایه سازمانی به دلیل راهکارهای صحیح و به موقع و مشاوره درست میتواند وضعیت شرکت و عملکرد شرکت را بالا ببرد. ارزش شرکت زمانی بالاتر می رود که شرکت در دستیابی به اهداف خود و تامین منافع سهامداران تلاش نماید. و ارزش شرکت را در سطح بالا نگه دارد.

نتایج این تحقیق مطابق با تحقیقات خارجی حسن و همکاران (۲۰۲۱)، فرانسویس و همکاران (۲۰۲۱) و مطابق با تحقیقات داخلی سجادی و قجریگی (۱۴۰۰) می‌باشد.

منابع

۱. بخردی نسب، وحید (۱۴۰۰). تاثیر اجتناب مالیاتی بر سرمایه گذاری کار با در نظر گرفتن نقش تعدیل گر توانایی مدیریت و راهبری شرکتی: رویکردی نوین در سنجش اجتناب مالیاتی در سطح اقتصاد، *مجله اقتصادی*، ۲۰(۹)، ۹۵-۱۳۶. magiran.com/p2331627
۲. ثقفی، علی، عالی فامیان، مجتبی. (۱۳۹۸). رابطه بین توانایی مدیریت و حق الزحمه حسابرسی با تأکید بر نقش درماندگی مالی. پژوهش های تجربی حسابداری، ۹(۳)، ۲۲۱-۲۴۴. doi: 10.22051/jera.2018.19457.2000۲۴۴
۳. سجادی، سحر؛ قجریگی، مهسا، (۱۴۰۰). بررسی تاثیر سطح سرمایه سازمانی بر نگهداشت وجه نقد در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، *فصلنامه رویکردهای پژوهشی نوین در مدیریت و حسابداری*، ۵(۶۸)، ۱۷-۳۰. magiran.com/p230800
۴. محفوظی، غلامرضا؛ ابوالحسنی، محمدتقی؛ شیرپورآبکنار، حدیقه، (۱۳۹۷). بررسی سرمایه سازمانی و رفتار چسبنده هزینه های فروش، عمومی و اداری در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران (با استفاده از مدل های ABJ و گسترده)، *فصلنامه دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت*، ۷(۲۶)، ۱۵۹-۱۷۴. magiran.com/p1843461
۵. نوبخت، مریم؛ نوبخت، یونس (۱۴۰۰). تاثیر اجتناب از پرداخت مالیات بر معیارهای حسابداری ارزش شرکت: جریان نقد آزاد برای واحد تجاری و جریان نقد آزاد ناشی از کسب و کار، *فصلنامه مطالعات تجربی حسابداری مالی*، ۱۷(۶۸)، ۹۷-۱۱۹. magiran.com/p2251010
6. Atkeson, A., Kehoe, P.J., 2005. Modeling and measuring organization capital. *J. Polit. Econ.* 113 (5), 1026-1053.
7. Demerjian, P.R., Lev, B., Lewis, M.F., McVay, S.E., 2012. Managerial ability and earnings quality. *Account. Rev.* 88 (2), 463-498.
8. Dyreng, S.D., Lindsey, B.P., Thornock, J.R., 2013. Exploring the role Delaware plays as a domestic tax haven. *J. Financ. Econ.* 108 (3), 751-772.
9. Eisfeldt, A.L., Papanikolaou, D., 2013. Organization capital and the cross-section of expected returns. *J. Financ.* 68 (4), 1365-1406.
10. Eisfeldt, A.L., Papanikolaou, D., 2014. The value and ownership of intangible capital. *Am. Econ. Rev.* 104 (5), 189-194
11. Francis, B., Mani, S. B., Sharma, Z., & Wu, Q. (2021). The impact of organization capital on firm innovation. *Journal of Financial Stability*, 53, 100829. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.jfs.2020.100829>
12. Gupta, K., & Krishnamurti, C. (2021). Corporate social responsibility, competition, and firm value. *Pacific-Basin Finance Journal*, 68, 101622. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.pacfin.2021.101622>
13. Hasan, M. M., Lobo, G. J., & Qiu, B. (2021). Organizational capital, corporate tax avoidance, and firm value. *Journal of Corporate Finance*, 70, 102050. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.jcorpfin.2021.102050>
14. Lampenius, N., Shevlin, T., & Stenzel, A. (2021). Measuring corporate tax rate and tax base avoidance of U.S. Domestic and U.S. multinational firms. *Journal of Accounting and Economics*, 72(1), 101406. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.jacceco.2021.101406>
15. Peters, R.H., Taylor, L.A., 2017. Intangible capital and the investment-q relation. *J. Financ. Econ.* 123 (2), 251-272.
16. Wang, W., Wang, H., & Wu, J. (2021). Mixed ownership reform and corporate tax avoidance: Evidence of Chinese listed firms. *Pacific-Basin Finance Journal*, 69, 101648. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.pacfin.2021.101648>

Investigating the Relationship between Organizational Capital, Tax Avoidance and Firms Value Evidence from Tehran Stock Exchange

Abstract

This Research, with the aim of investigating the Relationship between Organizational Capital, Tax Avoidance and Firm Value (Evidence from the Tehran Stock Exchange) during the years 2016-2020 has been studied. The Research method is correlational. The statistical population of this study is all companies listed on the Tehran Stock Exchange that 105 Companies were selected by systematic elimination method. The analysis obtained from the data in the first hypothesis shows that there is a significant Relationship between Organizational Capital and Tax Avoidance.

The Result of the Second Hypothesis also indicated that there is a Significant Relationship between Organizational Capital and Firm value

Keywords: Organizational Capital, Tax Avoidance, Firm value, Tehran Stock Exchange

